

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Halina Cyrulska
Wizytator ds. ewaluacji, Kuratorium Oświaty w Łodzi

W dniu 26 września 2010 r. spotkaliśmy się w Warszawie na Okęciu z organizatorami wyjazdu studyjnego. Była to moja pierwsza wizyta studyjna, mająca na celu poznanie irlandzkiego systemu edukacji. Pierwsze informacje przekazane nam zostały podczas sesji na University College w Dublinie, odbywającej się w poniedziałek 27 września 2010 r. W Irlandii językiem urzędowym jest irlandzki wywodzący się z języka celtyckiego. Drugim językiem urzędowym jest język angielski. Mieszkańcy dużych miastach, najczęściej posługują się językiem angielskim, dlatego też aby zwiększyć znaczenie języka narodowego wprowadzono w szkołach obowiązek nauki języka irlandzkiego. Zwolnieni z tej nauki są tylko uczniowie, którzy wcześniej mieszkali poza Irlandią i rozpoczynają edukację w wieku powyżej 11 lat lub dzieci ze specjalnymi trudnościami w uczeniu się. System oświaty w Irlandii kierowany jest centralnie przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (Department of Education And Science). Sprawuje ono nadzór, decyduje o zmianach, określa programy nauczania, kontroluje pracę nauczycieli. Obowiązek szkolny obejmuje dzieci w wieku 6 lat. Jednak często do szkoły zaczynają uczęszczać dzieci pięcioletnie a nawet czteroletnie. W Irlandii nie ma przedszkoli. Najczęściej dzieci 4 i 5 letnie pobierają naukę w wydzielonej części szkoły lub innym budynku. Dzieci te, w czasie pobytu w szkole w godz. 8.50 – 12.30 mają czas na leżakowanie. Program kształcenia tej grupy wiekowej przypomina edukację w oddziale przedszkolnym w polskim systemie kształcenia. Naukę w szkole podstawowej rozpoczynają dzieci w wieku 6 lat. Jest ona obowiązkowa i bezpłatna, trwa 6 lat. Kolejny etap kształcenia stanowi szkoła średnia, gdzie naukę rozpoczyna młodzież w wieku 12 lat. Pobyt w tej szkole dzieli się na dwa etapy. Pierwszy (junior cycle) jest obowiązkowy dla wszystkich uczniów i trwa 3 lata. Jego podsumowaniem są testy zewnętrzne. Kolejny etap kształcenia – szkoła średnia II stopnia odbywa się w tej samej szkole i nie jest obowiązkowy. Ukończenie szkoły średniej daje młodym ludziom możliwość podjęcia nauki na uniwersytetach i w szkołach wyższych. Szkoły średnie II stopnia dzielą się na szkoły ogólne (comprehensive school) i szkoły przysposobienia zawodowego II stopnia. Należy pamiętać, że absolwenci tych drugich mają zamkniętą drogę na wyższe uczelnie. Świadectwo ukończenia szkoły zawodowej umożliwia jedynie podjęcie pracy w określonym zawodzie.

W irlandzkim systemie oświaty, pomiędzy I a II etapem edukacji w szkole średniej, wyróżnia się tzw. rok przejściowy. W tym czasie młodzież wdraża się do samodzielnej nauki w trybie akademickim (przedmiotowym). Pomimo, że nie jest on obowiązkowy 80% młodzieży wybiera ten dodatkowy rok edukacji. Pomijany jest głównie przez uczniów, którzy wybierają szkoły zawodowe. Obowiązek nauki w Irlandii obejmuje uczniów do 16 roku życia. Uczniowie przybywający z zagranicy przyjmowani są do szkoły na podstawie roku urodzenia oraz ukończonych lat nauki szkolnej.

Drugi dzień wizyty odbywał się w Departamencie Edukacji, gdzie mogliśmy zapoznać się z systemem nadzoru nad pracą szkół. W Irlandii prowadzona jest ewaluacja całościowa obejmująca następujące obszary: zarządzanie szkołą, planowanie pracy szkoły, realizowane programy, proces nauczania i uczenia się, wsparcie dla uczniów. Ewaluacje problemowe dotyczą nauczania określonego przedmiotu. W szkołach średnich w inspekcji uczestniczą inspektorzy - specjaliści poszczególnych przedmiotów nauczania. Procedura ewaluacji całościowej obejmuje obserwacje procesu uczenia się i nauczania, interakcje z uczniami, wgląd w ich prace pisemne, przegląd danych o szkole, analizę procesów planowania wraz z autoewaluacją szkoły, spotkania z różnymi

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

podmiotami oraz ankietowanie uczniów i rodziców. Procedury prowadzenia ewaluacji są określone prawem, a sposób postępowania jest ustalony przez inspektora i niezależny od typu oraz wielkości szkoły. Inspekcje kończą się raportem, który zawiera informacje o szkole oraz rekomendacje. Jest publikowany na stronie internetowej wraz z odpowiedzią dyrektora na otrzymane zalecenia i wnioski.

Trzeci dzień pobytu 29 września 2010r. był dniem wizyty w szkole, gdzie mogłam obserwować ewaluację prowadzoną przez inspektora w Szkole Podstawowej St. Fiachra's SNS w Dublinie. Lekcje w niej rozpoczynają się o godzinie 9.00. Każda klasa przebywa w ciągu dnia w jednej sali. Zajęcia prowadzi jeden nauczyciel w danym poziomie kształcenia. Niekiedy zdarza się, że nauczyciel uczy daną klasę przez dwa lata. W szkole podstawowej dzieci poznają język irlandzki, angielski, matematykę, nauki przyrodnicze, sztukę, muzykę, historię. Wychowanie fizyczne prowadzone jest w wymiarze jednej godziny w tygodniu, przy czym elementy ćwiczeń ruchowych występują podczas innych zajęć w ciągu dnia. W szkole, którą oglądałam nie ma biblioteki szkolnej. Dzieci korzystają podczas zajęć z niezbędnego księgozbioru zgromadzonego w salach lekcyjnych, w których przebywają przez cały czas. Każda z sal jest również wyposażona w tablicę interaktywną. W ciągu dnia dzieci mają dwie przerwy. Pierwszą, 15 minutową po 90 min. zajęć, uczniowie spędzają na boisku lub innym terenie wokół szkoły. Otrzymują wówczas owoce. Druga przerwa (po upływie kolejnych 90 min. zajęć) przeznaczona jest na lunch. Przed spożyciem posiłku dzieci odmawiają modlitwę. Zajęcia kończą się dla młodszych roczników o godz. 13.00. Starsi uczniowie są w szkole do godz. 14.30. Inspektor dokonujący ewaluacji obserwuje lekcje prowadzone przez nauczyciela, posługując się przygotowaną przez Departament Edukacji kartą obserwacji i przegląda zgromadzoną wcześniej dokumentację nauczania – zeszyty dzieci, prace klasowe, dzienniki zajęć z ubiegłego roku szkolnego. Jest to bardzo ważny element ewaluacji. W czasie zajęć inspektor zadaje dzieciom pytania dotyczące treści przekazywanych przez nauczyciela. Po zakończeniu obserwacji omawia z nauczycielem zajęcia w sali, w obecności klasy. Ewaluacji w szkole dokonuje kilku inspektorów – ewaluatorów. Poza obserwacją lekcji prowadzą oni również wywiady z rodzicami, nauczycielami, organem prowadzącym szkołę, dokonują również badań ankietowych. Dyrektorzy szkół nie znają narzędzi, którymi posługuje się inspektor. Otrzymują od Departamentu Edukacji przewodnik/poradnik, gdzie opisane są szczegółowo wymagania w każdym obszarze, który podlega ewaluacji.

Czwarty dzień pobytu w Irlandii spędziliśmy na analizie raportów (całościowego i przedmiotowych) z ewaluacji Marian College, szkoły średniej w Dublinie. W raportach ogólnie opisano charakteryzowane obszary, bez wskazywania źródeł pozyskanych informacji. Wskazano obszary, w których występowały niezgodności z obowiązującymi przepisami prawa oświatowego. Raporty przedmiotowe zawierały informacje dotyczące danego przedmiotu (wymiar godzin nauczania, program nauczania), zasady planowania pracy, przygotowania zajęć, metody nauczania, sposoby oceniania. Wszystkie raporty kończyły się podsumowaniem i rekomendacjami. W Irlandii od roku dokonuje się zmian w zasadach prowadzenia ewaluacji. Założenia obejmują m. in. skrócenie opisu obszarów poddanych ewaluacji.

W piątym dniu pobytu, spędzonym na University College w Dublinie spotkaliśmy się z pracownikami uczelni oraz dyrektorem szkoły, której raport analizowaliśmy. W tym gronie omówiony został irlandzki system kształcenia nauczycieli. W Irlandii wymaganym poziomem wykształcenia nauczycieli szkół podstawowych jest licencjat z przygotowaniem pedagogicznym. Natomiast niezbędnym wykształceniem nauczyciela szkoły średniej jest dyplom ukończenia uczelni wyższej oraz odbycie jednego roku próbnego, po którym kwalifikacje uznaje Krajowa Rada

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP II

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

Nauczycielska. Dużą wagę przywiązuje się do kształcenia metodyki nauczania. Zazwyczaj studenci wybierają dwa przedmioty, których w przyszłości chcą uczyć. W trakcie rocznych studiów pedagogicznych student odbywa praktyki w szkole w wymiarze 8,5 godziny tygodniowo. Praktyki nadzorowane są przez mentorów z uniwersytetu (Instytut Pedagogiki), którzy siedem razy w roku dokonują oceny obserwowanych lekcji. Uczelnie pedagogiczne cieszą się dużym zainteresowaniem młodzieży. Liczba miejsc jest ograniczona, wyznaczana w zależności od potrzeb rynku pracy, przez Krajowe Stowarzyszenie wraz z Departamentem Edukacji. Zazwyczaj na 25 miejsc chętnych jest 70-75 kandydatów. Nauczyciele mają bardzo wysoki status społeczny. 98% nauczycieli należy do związków zawodowych.

Dyrektor szkoły podczas spotkania podzielił się z nami swoimi refleksjami dotyczącymi ewaluacji. Wspomniał, że przed wprowadzeniem systemu ewaluacji w Irlandii konkurencja między szkołami oparta była o regulacje rynkowe. Na podstawie opinii środowiska zła szkoła traciła uczniów i była zamykana. Dyrektor jeszcze przed obecnymi rozwiązaniami poznawał różne publikacje dotyczące prowadzenia szkoły. Szczególnie pomocna była mu książka „W poszukiwaniu do doskonałości”, na podstawie której zbudował system autoewaluacji. W przypadku sytuacji trudnych dyrektor działał w porozumieniu z rodzicami uczniów powołując małe grupy osób, które pozwalały mu rozwiązywać problemy. Przedsiębiorczość, innowacyjność oraz atmosfera w pracy to ważne wyznaczniki w pracy dyrektora szkoły.

Zdaniem dyrektora ewaluacja zewnętrzna dała szkole inną perspektywę. Nie znalazła innych, nieznanych szkole słabych i mocnych stron jednak przypominała, że najważniejsze w pracy są cele i wartości, którymi należy się kierować. Trzeba skupić się na własnej pracy i dobrze ją wykonywać. Mieć wizję, która również nauczycielom daje swobodę w realizacji zadań.

Analizując podobieństwa i różnice pomiędzy irlandzkim i polskim systemem oświaty, jestem przekonana, że również w naszym kraju ewaluacja będzie wskazywała dyrektorom nowe perspektywy rozwoju. Składam szczególne podziękowania dla opiekunek; Hani, Laury, Ani i Tosi, które stanowią niezbyt częsty, a przez to tym bardziej cenny przykład połączenia profesjonalizmu z młodością.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
EDUKACJI
NARODOWEJ

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

